

Усі групи методів, наведені в класифікації, використовуються як у процесі навчання, так і в процесі виховання. Разом з тим необхідно враховувати специфіку та своєрідність кожного методу, спираючись при цьому на спільні риси, що об'єднують методи виховання й навчання.

Наведені вище методи активно використовуються в шкільній екологічній освіті й становлять важливий арсенал способів діяльності в навчально-виховному процесі.

У плані кореляції методів навчання і методів виховання в екологічній освіті заслуговує на увагу ідея, висунута І.Суравегіною (Росія). Розглядаючи її як одне ціле, вона пов'язує застосування цих методів з послідовним розгортанням навчального матеріалу. На початкових етапах екологічної підготовки школярів рекомендується зосередитися на розвитку ціннісно-емоційної сфери, беручи за основу зацікавленість екологічною проблемою і відповідальне ставлення до навколишнього середовища. З цією метою як найбільш доцільні рекомендується використовувати такі методи навчання, як бесіда, спілкування на основі гри. Вони забезпечують умови для формування в учнів екологічних ціннісних орієнтацій, усвідомлення актуальності екологічної проблеми. Сприяють визначенню власної позиції щодо її розв'язання, засвоєнню навичок природоохоронної діяльності. Підкреслюючи першорядну роль духовної сфери особистості в ставленні до навколишнього середовища на етапі усвідомлення важливості екологічної проблеми, І.Суравегіна рекомендує звертатися до мистецтва, якому притаманний синтетичний підхід до віддзеркалення існуючої дійсності, здатність передавати сильні емоційні переживання, викликати співпереживання й відчуття співтворчості. Цю думку поділяє В.Дубінін (Україна), який наголошує на тому, що «мистецтво є формою духовного освоєння світу...».

Література

1. ЮНЕСКО и Международное десятилетие образования в интересах устойчивого развития (2005-2015 гг) // Контакт. Том XXVII. – 2003. – № 1-2. – С.1-8.
2. Педагогіка: Учебное пособие для студентов пед. институтов (под. ред.. Ю.К.Бабанского). –М.: Просвещение, 1983. – 608 с.
3. Слепухов М.І. Педагогіка школи: Курс лекцій. – Випуск перший. – Горлівка: ГДПІМ, 1991. – 194 с.
4. Чернівецький В.В. Екологічна освіта у школах країн Європейського регіону та США. Монографія. – Луганськ: вид-во СХУ ім.. В.Даля, 2005. – 336 с.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА

Беляєва Н.В. (Полтава)

Практичне розв'язання завдань, поставлених процесами державотворення, кардинальними змінами у суспільно-політичному та економічному житті суспільства вимагає належної підготовленості керівників, здатних ефективно здійснювати управління будь-якою організацією у складних умовах сьогодення. Орієнтуючись на сучасні тенденції переорієнтації різних сфер діяльності на ідеї послідовної демократизації та гуманізації взаємин усіх учасників взаємодії, керівник повинен спрямовувати свою

діяльність на ефективну організацію скоординованої участі всіх учасників виробничого процесу для досягнення цілей організації, розвивати здатність адекватно реагувати на постійні зміни в суспільстві, що супроводжуються стресами й конфліктами, вирішувати соціально-психологічні суперечності що, у свою чергу, вимагає від нього належного професіоналізму, управлінської етики і tactу.

У такому контексті одним із перспективних напрямів підготовки майбутніх ефективних і компетентних менеджерів є виховання у них професійно-етичних якостей. Професія менеджера належить до типу "людина-людина" і потребує здібностей, що забезпечують успішну взаємодію між людьми, розуміння й ефективний вплив на них, встановлення контактів, організацію сумісних дій. Важливою рисою для керівника є тактовність у взаємовідносинах з вищими керівниками, колегами по роботі і, що особливо важливо, з підлеглими. Керівник повинен постійно демонструвати емоційну стриманість, ввічливість і безмежну терпеливість. Ні за яких обставин менеджер не може адекватно відреагувати на грубості підлеглих та інші нетактовні дії.

Попередній досвід підготовки менеджерів свідчить, що пріоритет ставився на розвитку інтелектуально вагомих якостей, навичок володіння сучасними технологіями, логічного мислення, наполегливості, залишаючи поза увагою виховання гуманних якостей, толерантності, професійної етики, але освітньо-управлінська практика вказує саме на необхідність вивчення особливостей виховання професійно-етичних якостей майбутнього керівника [1].

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень свідчить і про значну увагу до проблеми формування професійно-етичних якостей фахівців різних професій. Так, зокрема, ряд авторів присвятили свої роботи визначенню провідних моральних та професійно-етичних якостей для успішного виконання певної професійної діяльності: військової (В.І.Вдовюк, О.Г.Івлєв), робітничої (К.А.Книш, М.М.Салтишев), педагогічної (В.Н.Дьяконова, В.Т.Єфімов, І.А.Колеснікова, О.Г.Кутєєва, В.Л.Марищук, Є.І.Сахарчук), психологічної (С.К. Делікатний, Д.В.Комісаренко, Е.Л.Носенко), правоохоронної (Г.А.Вітольник, О.Д.В'юшин, А.Д.Кузнєцова, В.М.Кукушин, Л.В.Луцька, В.С.Олейніков), а також діяльності державного службовця (З.Балюк, С.Д.Дубенко, О.Козієвська, М.Нинюк, М.Піндера), службовця-митника (Н.С.Тимченко); формування професійно-етичної культури соціального педагога (О.В. Пономаренко) тощо.

Однак, проблема визначення й систематизації професійно-етичних якостей, необхідних майбутнім менеджерам для успішної професійної діяльності, ще не стала предметом спеціального дослідження.

Проаналізувавши сучасні наукові підходи щодо професійних вимог до майбутнього менеджера, можна зробити висновок, що серед перелічених знань, умінь, здібностей та якостей сьогодні вагомим значення набувають саме ті, які складають групу професійно-етичних якостей особистості, а саме: емоційно-вольова регуляція, стресостійкість (Н. Побірченко); витримка, почуття гумору, життєрадісність, почуття ситуації, емпатія (Г. Юркевич); високий рівень внутрішньої культури, чуйність, доброзичливе ставлення до людей, оптимізм (Л. Балабанов, О. Сардак); психологічна компетентність, розвинені вольові риси, прагнення зрозуміти позицію іншого, толерантність, навички маніпулятивного спілкування, вміння запобігати конфліктам та розв'язувати їх (В. Берега); емоційна стриманість (Й. Завадський); уміння керувати своїми емоціями (Н. Іогаєвич) [3].

Б. Ломов визначає професійну етику як здібність підтримувати престиж своєї професії, підтримувати її соціальну значущість.

Є. Климов підкреслює значення для менеджера особливої спрямованості розуму, здатності "відчувати душу" іншої людини, бути спостережливим до прояву її почуттів, характеру, поведінки, уміти уявити, змодельовати її внутрішній світ, бути спроможним до співпереживання, саморегуляції, до оптимістичного прогнозування в умовах нестандартних соціальних ситуацій [2, с. 305-310].

Проведений аналіз літератури з питань професійної етики, особливостей діяльності менеджера як суб'єкта системи «людина-людина», складових професійної компетентності керівника зумовлює необхідність виділити професійно-етичні якості керівника як провідну групу професійно важливих якостей. Характер, зміст норм і вимог професійної етики менеджерів обумовлені розмаїттям видів професійно-моральної діяльності, моральних відносин, сфер, в яких ці відносини складаються і виявляються.

Література

1. Каверина Р.Д. Мир професій: Человек-человек. – М.: Молодая гвардия, 1986. – 300 с.
2. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
3. Тимченко Н.С. До питання про сутність і зміст професійної етики //Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць /Редкол.: Т.І.Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2002. – Вип. 22. – С. 77- 81.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІДРУЧНИКА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Бойченко Т.Є. (Київ)

В українській освіті здоров'язбережувальна компетентність учнів розглядається як ключова поряд з умінням учитися, загальнокультурною, громадянською, підприємницькою, соціальною, загальнокультурною та ІКТ компетентностями [1, с.7-8]. Учні 1-9 класів вивчають предмет «Основи здоров'я» з 2001 р. за підручниками, в яких розкривається сутність здоров'я як феномена взаємоузгодженої життєдіяльності фізичної, психічної, соціальної та духовної складових людини, які в кожній особистості неповторно поєднуються. Це спонукає до індивідуалізації навчання основам здоров'я. Підручники з основ здоров'я створено вперше, більшість з них нині проходять апробацію. Індивідуалізація навчання учнів основам здоров'я засобами підручника представлена в поодиноких публікаціях [2; 3].

При вивченні основ здоров'я підручник використовують обов'язково, адже, він є розгорнутою моделлю навчального процесу, яка передбачає активну роль самого учня, залучає його активного самонавчання [4]; вказує на педагогічні технології; є, власне, феноменом навчально-методичного комплексу [6]. Оскільки добір інформації в підручниках основ здоров'я (принаймні, створених О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, Т.Є Бойченко та ін.) здійснено з урахуванням феноменальності здоров'я [2], значення підручника для процесу індивідуалізації навчання учнів зростає.